

EXKURSIE RIJN-WAAL

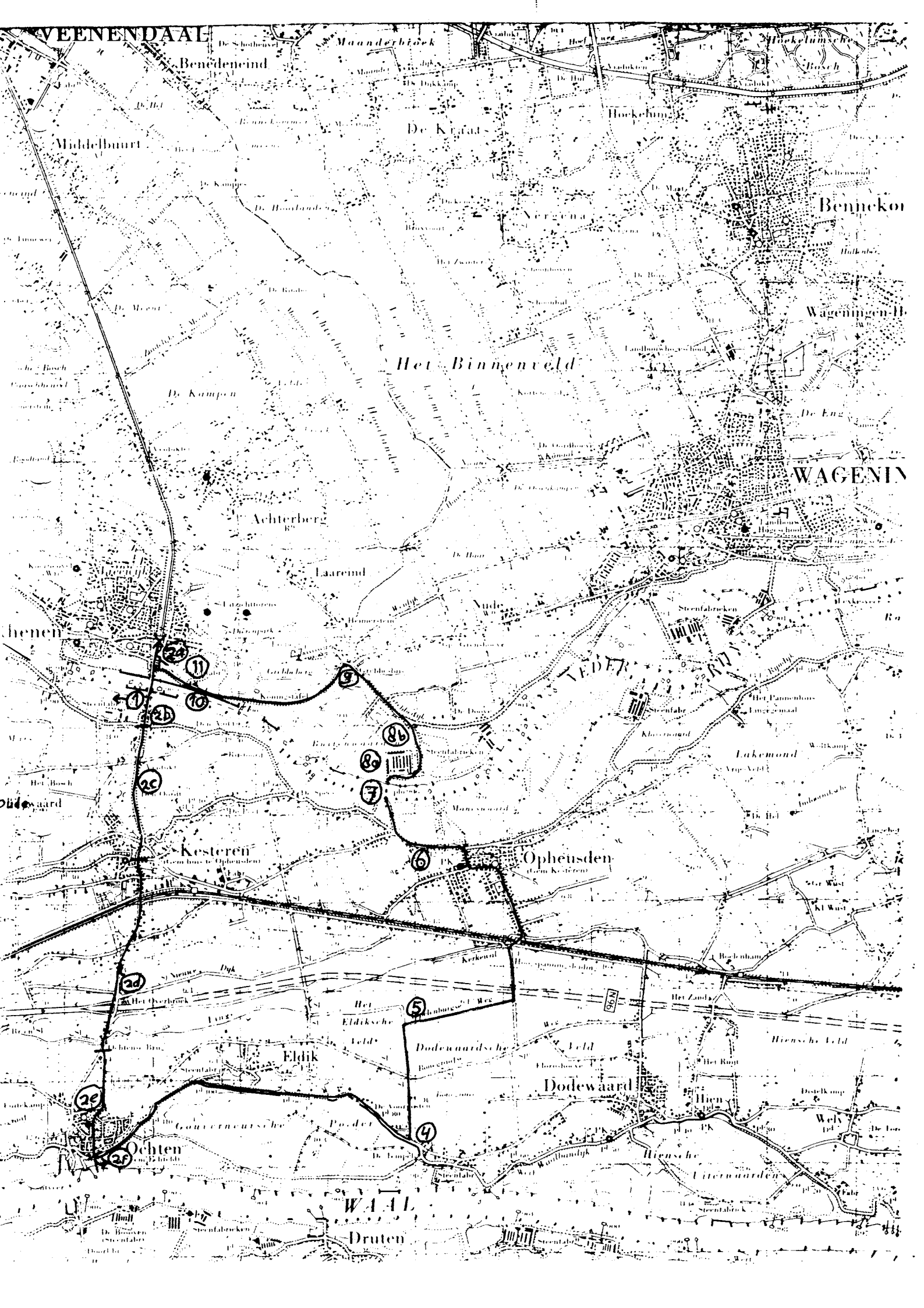
Met vragen en opdrachten

Bestemd voor 4^e en 5^e klassen van het VWO en het HAVO

Gemaakt in het kader van het T-blok "Edukatieve Toepassingen"

W.M.de Boer
G.J.Dussel
Februari 1986

Geografisch Instituut
Rijks Universiteit
Utrecht

VEENENDAAL

Bennekom

De Kerfats

Bennekom

Het Binnenveld

WAGENINGEN

Achterberg

Laareind

STEDERBURY

Kesteren

Ophuisden

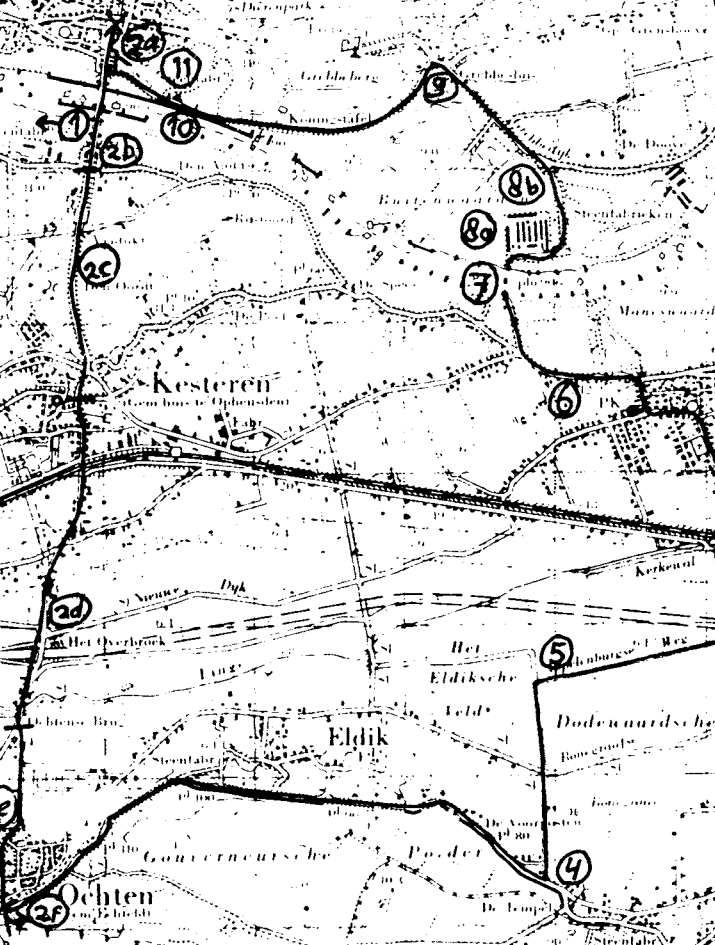
Eldik

Dodewaard

Ochten

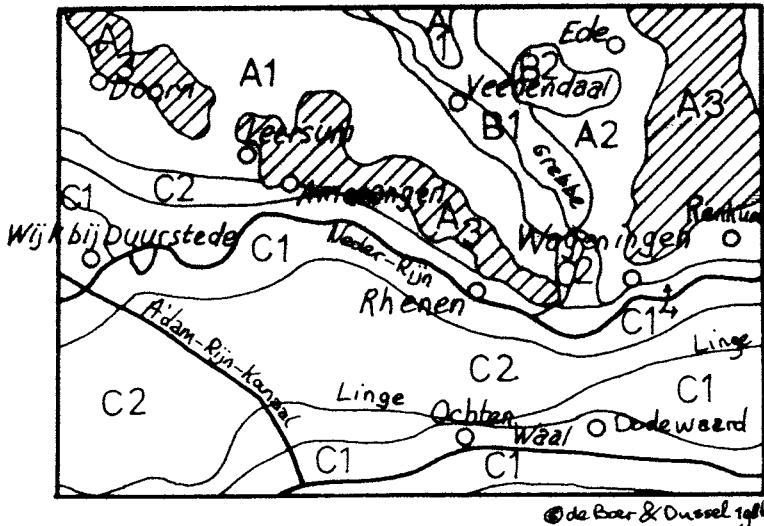
WAAL

Druten

OVERZICHT VAN DE LANDSCHAPSTYPEN IN HET GEZAMELIJKE EXKURSIEGEBIED

Er zijn globaal twee landschapstypen te onderscheiden, nl. 1) Het zandgebied en 2) Het rivierkleigebied. Beide zullen aan de hand van onderstaand kaartje beschreven worden.

ad 1): Het landschap van het zandgebied.

De stuwwallen (A3) werden in het Saalien gevormd door een ijslob die vanuit de Gelderse Vallei preglaciale zanden en grinden opstuwde. Op en rond de stuwwallen komen plaatselijk stuifzandgebieden voor. Smeltwaterdalen zijn lagere delen in de stuwwal; de Darthuizerpoort is daarvan de grootste.

Verreweg het grootste deel van het zandgebied bestaat uit dekzand, zie kode A1. Aan de oostzijde van de Utrechtse Heuvelrug ligt de zeer vlakke Gelderse Vallei (A2), waarin vrijwel overal dekzand aan de oppervlakte ligt. Hier komen, evenals op de stuwwal, dekzandruggen voor. Langs de zuidwestzijde van de Utrechtse Heuvelrug ligt een zone met oude bouwlandgronden (essen of eerdgronden).

Het riviertje de Grebbe (of Grift) ontwaterde vroeger het hoogveengebied B1. Het gebied aangeduid met B2 is een laagveengebied.

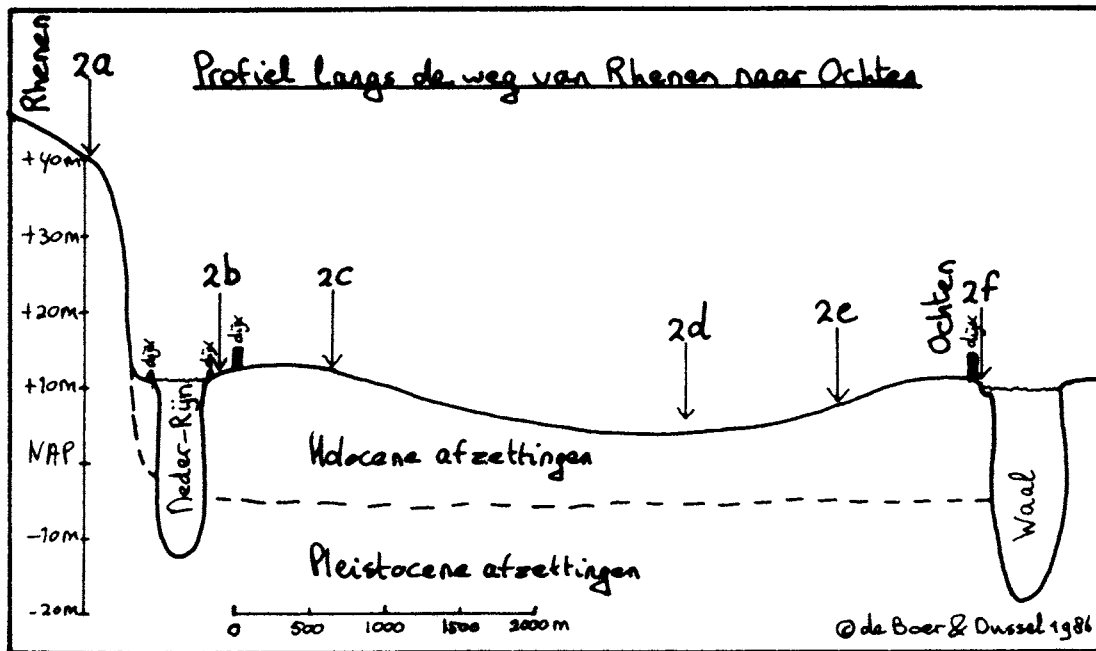
ad 2): Het landschap van het rivierkleigebied.

Dit landschap wordt gekenmerkt door brede stroken met zandige afzettingen (de zg. stroomruggen, C1) met daartussen uitgestrekte gebieden waarin dikke lagen klei voorkomen (de kommen, C2). In de regel bestaan de stroomruggen uit twee oeverwallen aan weerszijden van een verlaten bedding. De stroomruggen en kommen zijn gevormd door vroegere rivierarmen van de Rijn.

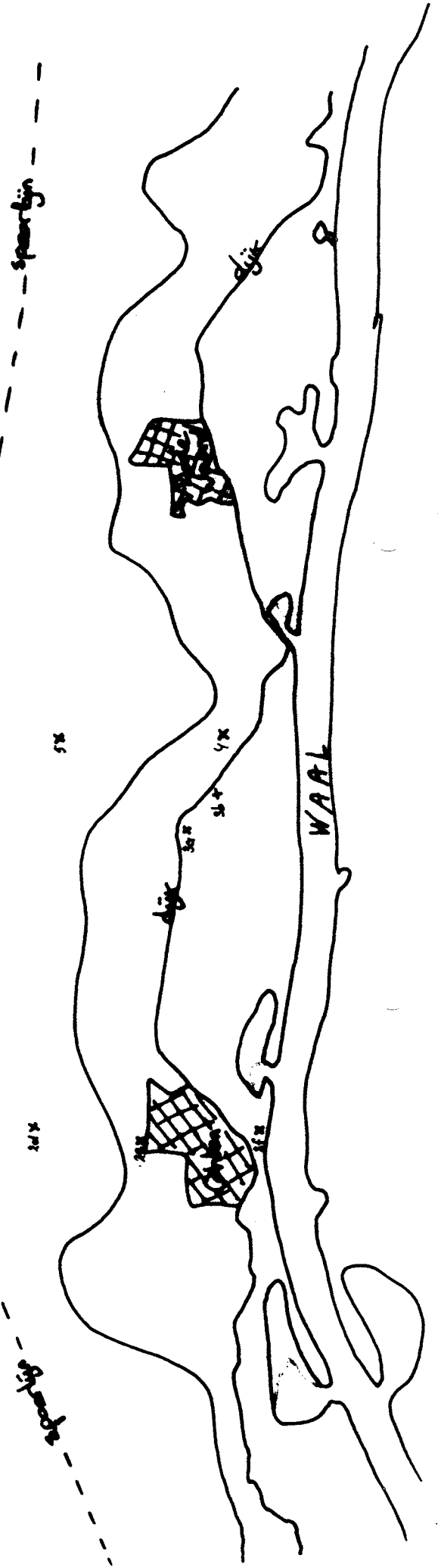
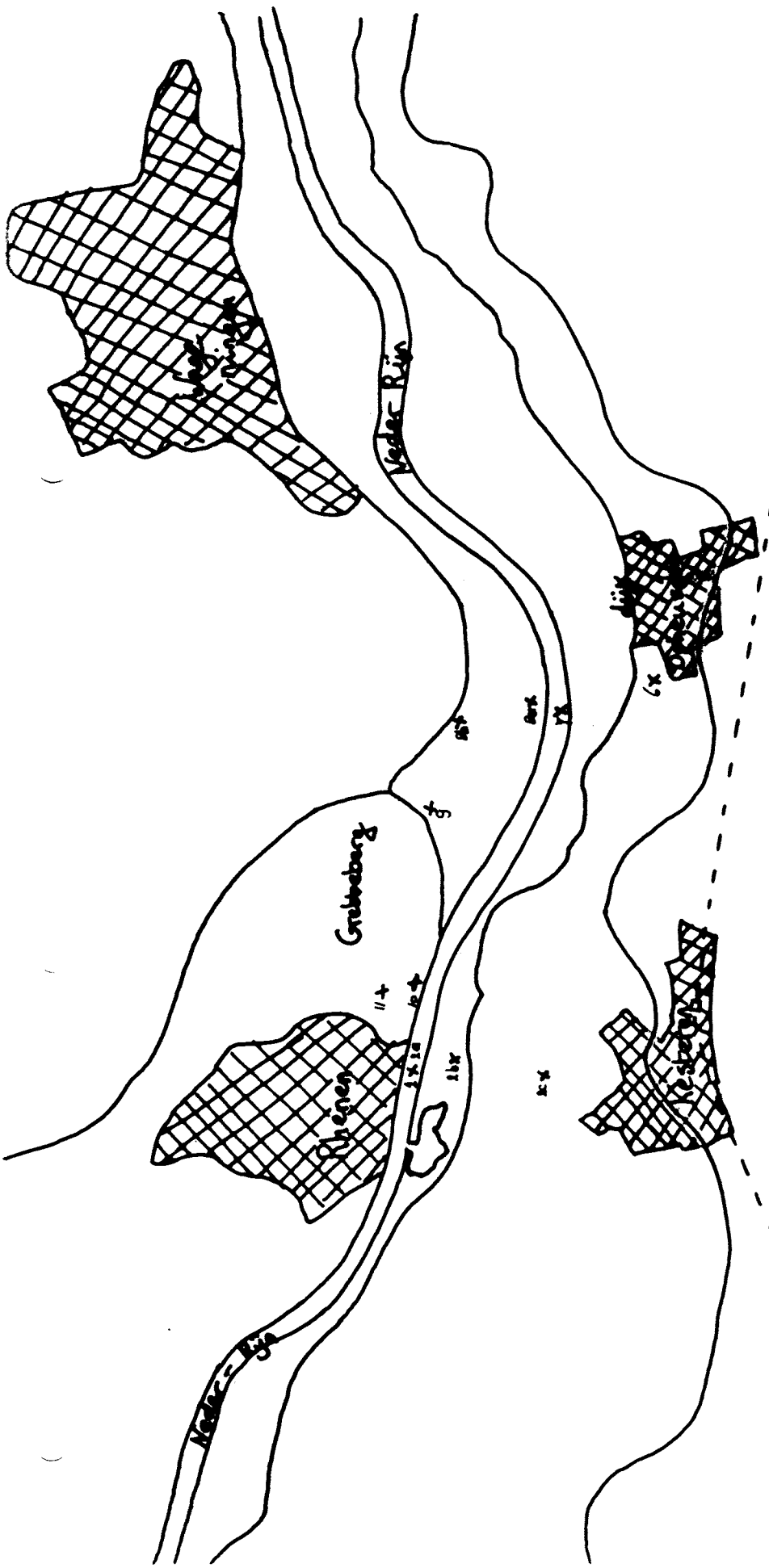
De uiterwaarden zijn hoog opgeslibd omdat sinds de bedijking alle sedimentatie buitendijks plaatsvond. Soms zijn in de uiterwaarden nog oude beddingen (strangen) te herkennen. De meeste uiterwaarden zijn sterk afgegraven ten behoeve van de steenfabrikage. Vooral in de eerste eeuwen na de bedijking zijn de dijken herhaaldelijk doorgebroken. Bij deze dijkdoorbraken werden diepe kolkgraten (wielen) uitgeschuurd, waarachter zandige afzettingen (overslag) werden neergelegd.

VRAGEN EN OPDRACHTEN BIJ EXKURSIË RIJN-WAAL

- 2) Probeer aan de hand van onderstaand profiel het hoogteverloop van de weg van Rhenen naar Ochten in het veld te volgen. Noteer, voor zover mogelijk, je waarnemingen m.b.t. de lithologie, het overheersende bodemgebruik, de bebouwing en het landschap in het opnameformulier bij de waarnemingspunten 2a) t/m 2f).

- 8)a) Van de pont afkomend zie je na 200m aan je linkerhand een oude steenfabriek. Wat is de verklaring voor het feit dat juist hier één van de oudste steenfabrieken uit de omgeving te vinden is? Waarom is de fabriek omdijkt?
- b) Verklaar de landschapsvormen die je op dit punt ziet. Tip: er zijn natuurlijke en door de mens gemaakte landschapsvormen te zien.
- 9) Hoe heet het riviertje dat je net overgestoken bent en nu onderaan de Grebbeberg ziet stromen (noem beide namen)? Wat kan de natuurlijke functie zijn geweest van dit stroompje (als je weet dat het ontspringt in de buurt van Veenendaal)?
- 10) Vanaf dit punt kun je heel goed zien hoe hoog de stuwwal is waar je nu op staat. Deze kant van de "berg" heeft een zeer steile helling.
- Vragen:
- Schat de hoogte van de Grebbeberg op het punt waar je nu staat,
  - Waarom is deze kant van de berg zo steil?
- 11) Deze "Hap uit de berg" is een groeve. Wat zal men hier winnen (noem 2 soorten materiaal)? Waarom doet men dat juist hier?

grind en zand

zand

zavel (zand met klei)

klei

rivier

dorps bebouwing

X slaarnameingspunt

Relative hoogte:

stuwwal ---

viterwaard ---

oeverwal ---

Ron ---

bebouwde Ron ---

rivier ---

X beerpunt

Opnameformulier voor de exkursie Rijn-Waal

Waarnemingspunt nr.	Lithologie					Bodemgebruik		
	grind	zand	zavel	klei	veen	akkers	weiland	boomgaarden
2 a)								
2 b)								
2 c)								
2 d)								
2 e)								
2 f)								
3 b)								
4								
5								
6								
11								

Waarnemingspunt nr.	Bebouwing			Landschap	
	dorps/stadsbeb.	lintbeb.	losstaande boerderijen	open	gesloten
2 a)					
2 b)					
2 c)					
2 d)					
2 e)					
2 f)					
3					
4					
5					
6					
11					